

چگونه ریال را نجات دهیم؟

مترقی عزتی / اقتصاددان و استاد دانشگاه تربیت مدرس

اقتصاد ایران سال‌هاست که با تورم دست به گریبان است. باتوجه به تورم مزمنی که اقتصاد ما را گرفتار کرده، شاهد این هستیم که ارزش پول ملی کشورمان در مقاطع زمانی مختلف مدام رو به کاهش گزاشده و نرخ برابری ارز نیز همه ساله در حال تغییر است. اما مسئله کنترل تورم در سال‌های اخیر بدل به یکی از معضلات اصلی مسئولان اقتصادی کشور شده که باعث شد روند رو به کاهش ارزش پول ملی با شدت بیشتری ادامه داشته باشد. اما واقعا باتوجه به شرایط موجود برای کنترل تورم و نجات ریال چه کار باید کرد؟

بیش از هر چیز باید این را در نظر داشت که همه دولت‌ها موظفند منابع مالی خود را روی درآمدهای پایدار استوار کنند تا اقتصاد دچار مشکلاتی نظیر تورم هم نشود. یکی از بهترین منابع درآمدی پایدار اخذ مالیات توسط دولت‌ها است که البته از قرن‌ها پیش هم مالیات به‌عنوان منبع درآمدی حکومت‌ها به‌شمار می‌رفته است.

متأسفانه از روزی که پول کاغذی رواج یافت و دولت‌ها انتشار اسکناس را آغاز کردند، مشکلاتی از جمله تورم ناشی از استقراض دولت از بانک مرکزی ایجاد شد که ما در ایران همچنان با این مشکل مواجهیم. علاوه بر استقراض از بانک مرکزی وابستگی بودجه به نفت نیز یکی دیگر از مشکلات است. به‌طوری که همواره درآمدهای دولت ایران به فروش منابع طبیعی متکی بوده و این مسئله به خودی خود می‌تواند عاملی برای ایجاد تورم باشد و این‌طور هم شده است. البته وقتی صحبت از منابع طبیعی می‌شود، نباید موضوع را فقط به نفت خلاصه کرد، بلکه معادن ... هم در نفت زمره قرار می‌گیرند، چراکه همگی به‌عنوان منابع ناپایدار برای دولت‌ها به حساب می‌آیند و همین مسئله باعث شده هر سال با پدیده کسری بودجه مواجه باشیم، چراکه درآمدهای منابع طبیعی، به‌ویژه نفت ارتباط مستقیمی با روابط و شرایط سیاسی دارد. بسا وجه به تأثیر این موارد بر نرخ نفت، درآمدهای مالیاتی باید جایگزین چنین درآمدهای ناپایدار و تورمزایی شود تا دولت مجبور به استقراض از بانک مرکزی نشود.

اقتصاد هر کشوری اندازه‌ای دارد که تعیین کننده میزان درآمد دولت از محل مالیات است. دولت‌ها نیز باید هزینه‌های خود را به اندازه مالیاتی که امکان تأمین آن وجود دارد، در نظر بگیرند. البته گاهی مانند آنچه در ایران شاهد هستیم ظرفیت مالیاتی کشور بالاتر از حدی است که توسط دولت گرفته می‌شود که می‌توان آن را افزایش داد. در کل می‌توان به این تعبیر رسید که دولت‌ها نمی‌توانند پاشان را از گلیب‌شان فراتر بگذارند و حد و مرز هزینه‌کرد دولت‌ها هم دقیقا همین درآمدهای مالیاتی است. اگر دولتی چنین خطایی را مرتکب شود، به احتمال بسیار زیاد تبدیل به یک دولت به‌دکتر مانند یونان و ترکیه می‌شود که اقتصاد کشور را در آینده نه‌چندان دور به زمین خواهد زد. از سوی دیگر برای کاهش کسری بودجه دولت باید هزینه‌های دولتی را کاهش دهد. اگر دولت‌ها به اندازه نیاز اقتصاد کشور فعالیت کنند، قطعا مشکلی به‌نام کسری بودجه نیز ایجاد نمی‌شود؛ به‌عبارت دیگر وقتی دولت‌ها تصمیم به انجام اقداماتی فراتر از حد توان درآمدی کشور می‌گیرند، مجبور به تهیه پول از هر منبعی می‌شوند که ساده‌ترین راه نیز انتشار پول توسط بانک مرکزی است. در این بین همچنان موضوع استقلال بانک مرکزی مطرح است. باوجود اینکه بسیاری درباره بانک مرکزی مستقل داد سخن می‌دهند، مفهومی با این مضمون در عمل وجود خارجی ندارد. استقلال بانک مرکزی در هیچ کشوری به‌معنای واقعی کلمه وجود ندارد. البته ممکن است صحبت از بانک مرکزی مستقل مطرح باشد اما این نهاد هم زیرمجموعه ساختار حاکمیتی کشورهاست. هیچ دولتی اجازه نخواهد داد بانک مرکزی سیاست‌هایی را در تضاد با سیاست‌گذاری‌های کلان کشور اتخاذ کند، اما اگر دولت‌ها دست بانک مرکزی را در اتخاذ تصمیمات تخصصی باز بگذارند، ممکن است مسئله انتشار پول و رشد پایه پولی هم کنترل شود.

بانک و بیمه

در گفت‌وگو با عضو هیات‌مدیره اتحادیه طلا و جواهر ایران مطرح شد

طلا در دام مالیات ارزش افزوده

از همان روزهای نخست که بحث اخذ مالیات ارزش افزوده از بخش‌های مختلف اقتصاد کشور مطرح شد، صنف طلا و جواهر نیز به‌عنوان یکی از مشاغل پردرآمد مورد توجه اذنان عمومی و دولت بوده است. اما زمانی که این قانون اعمال شد انتقادات و مقاومت‌های شدیدی از سوی فعالان این حوزه نسبت به سیاست‌های مالیاتی دولت صورت گرفت که اصلی‌ترین آنها بر محور سرمایه‌ای بودن طلا استوار بود. البته این استدلال که کماکان نیز مطرح می‌شود، از طرف دولت و مشخصا سازمان امور مالیاتی کشور رد می‌شود و این نهادها انتقادات فعالان صنف طلا و جواهر را دارای توجیحات بی‌پایه و اساس می‌دانند که اصلی‌ترین دلیل آن آگاه نبودن افراد این بخش و همچنین ترس از شفاف‌سازی فعالیت‌های اقتصادی‌شان است. اما فعالان این صنف معتقدند طلا کالایی سرمایه‌ای محسوب می‌شود و نباید مشمول مالیات ارزش افزوده شود. فعالان بر این باورند که ارزش افزوده‌ای در این بین ایجاد نمی‌شود که دولت بخواهد از این محل درآمدی کسب کند و مالیات بگیرد.

در مقابل نظر فعالان بازار طلا، دولت معتقد است در نظام مالیاتی ایران، طلا کالایی است که باید از اصل و هزینه‌های تولید آن مالیات دریافت شود. هرچند دولت نیز سرمایه‌ای بودن طلا را رد نمی‌کند اما بر این نکته تأکید دارد که هیچ استثنایی برای طلا و ارز وجود ندارد و فعالان این حوزه باید مالیات ارزش افزوده را پرداخت کنند. این بحث که از سال‌ها پیش در جریان بوده، هفته گذشته با

اعلام خبر تصمیم کمیسیون تلفیق مبنی بر افزایش ۶ درصدی مالیات ارزش افزوده در بودجه ۱۴۰۰ بار دیگر بالا گرفت. البته پس از رد کلیات بودجه در مجلس یازدهم فعالان این بحث‌ها موضوعی نداشتند، اما در هر حال اصل این مناقشه سر جای خود باقی است؛ از همین رو **سایت** با یکی از فعالان کهنه‌کار حوزه طلا و جواهر به گفت‌وگو نشست تا در این زمینه نظر تولیدکنندگان را نیز

طرح: آیدا فریدی

جویا شود.

عبدالله محمدرولی، عضو هیات مدیره اتحادیه طلا و جواهر ایران و کارشناس بازار یکی از قدیمی‌ترین فعالان این حوزه است که انتقادات جدی به رویکرد دولت در زمینه تدوین و اجرای قانون مالیات ارزش افزوده داشته و این انتقادات را با **سایت** در میان گذاشته است. در ادامه مشروح این گفت‌وگو را می‌خوانید.

به بخش‌های تولیدی استقبال کنند؛ نه اینکه به محض ورودشان به این عرصه شروع به سنگ‌اندازی پیش پای‌شان کنیم.

● اگر چنین رونقی ایجاد شود، طبیعا درآمدهای مالیاتی دولت نیز افزایش پیدا خواهد کرد.

نه تنها درآمدهای مالیاتی با توسعه واحدهای تولیدی و رونق تولید افزایش پیدا می‌کند، بلکه دنیا هم دیگر سراغ تحریم ما نخواهد رفت، چراکه تمام کشورهای دنیا به این باور می‌رسند که تحریم به میزانی که باید در اقتصاد ایران اثرگذار نخواهد بود. کشور ما به لحاظ کمی و کیفی در دنیا موقعیت یگانه و استثنایی دارد که تقریبا هیچ سرزمین دیگری از آن برخوردار نیست؛ از نیروی کار گرفته تا مساعد بودن شرایط محیطی. با این همه در حمایت عملی از تولید و رونق آن دچار سیکل معیوبی هستیم که مدام بخش‌های تولیدی را سرکوب می‌کند.

● در نهایت فکر می‌کنید اگر مالیات ارزش افزوده افزایش یابد واکنش بازار چه خواهد بود؟

باز هم تأکید می‌کنم در این بخش ارزش افزوده‌ای ایجاد نمی‌شود که بخواهند حتی یک درصد مالیات بگیرند، چه برسد به اینکه همین ۹ درصد را نیز افزایش دهند.

اگر هم چنین تصمیمی گرفته شود، نتیجه‌ای جز بسته شدن واحدهای تولیدی و همچنین بیکار شدن نیروی کار مولد نخواهد داشت. ضمن اینکه باید در نظر گرفت طلا کالایی است که دوباره وارد چرخه و تبدیل به محصول ساخته شده می‌شود؛ یعنی به‌عنوان مثال از یک کیلو طلا که قرار است چندین بار ساخته و دوباره ذوب شده و دوباره ساخته شود، چند بار مالیات ارزش افزوده اخذ خواهد شد؟ بنابراین مالیات ارزش افزوده باید از اجرت ساخت محاسبه و اخذ شود.

دولت با اهرم‌هایی مانند مالیات ارزش افزوده دستش را بسته است.

● اما نمی‌توان دولت‌ها را از اخذ مالیات بر حذر داشت. اقتصاددانان معتقدند پایدارترین درآمد غیرتورم‌زای دولت‌ها همین مالیات است.

در ابتدای گفت‌وگو هم تأکید کردم که اصلا مخالف اخذ مالیات نیستیم و به‌طور قطع هیچ فعال اقتصادی و شهروندی هم مخالف اجرای قانون و کاهش وابستگی بودجه و دولت‌ها به نفت نیست. سخن من این است که تولیدکنندگان و فعالان بازار طلا و جواهر منفعتی نصیب‌شان نمی‌شود که بخواهیم از آنها ۹ درصد و شاید بیشتر مالیات ارزش افزوده بگیریم. مالیات را باید از بخش‌های فروشگاهی و واسطه‌ای گرفت که بخش‌های غیرمولد اقتصاد هستند.

● فکر می‌کنید مشکل اصلی در ایجاد این اختلاف‌نظر کجاست؟ دولت نیز قطعا به این مسائل واقف است.

مشکل نگاه کوتاه‌مدت مسئولان به مسائل است. در اقتصاد دچار روزمرگی شده‌ایم. دولت فقط به فکر این است که از هر محلی که امکانش وجود دارد، کسری بودجه خود را برای سال آینده تأمین کند، اما به این فکر نمی‌کند که عواقب این کار چیست؟

● نتیجه این وضعیت چیست؟
منصرف شدن سرمایه‌گذاران بخش خصوصی از ورود به بخش‌های تولیدی که می‌تواند چرخ اقتصاد کشور را بچرخاند؛ به همین دلیل است که اقتصاد ما به یک اقتصاد تک‌محصولی تبدیل شده و تمام اتکایش را بر فروش و صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی قرار داده است. قدرت‌های جهانی هم این موضوع را به‌خوبی دریافته‌اند و تا ما می‌گوییم بالای چشم‌تان ابروست، قهر می‌کنند و نفت‌مان را تحریم می‌کنند تا نتوانیم نفت بفروشیم. در حالی که ما می‌توانیم برای صنایع مختلف امتیازاتی را در نظر بگیریم تا سرمایه‌گذاران از ورود

یعنی ما طلای خام را با نرخ یک میلیون و ۱۰۰ هزار تومان می‌خریم و آن را تبدیل به مصنوع می‌کنیم و با افزایش کمتر از یک درصدی قیمت، آن را به مصرف‌کننده می‌فروشیم. در واقع سودی که در ازای اجرت دریافت می‌شود، کمتر از یک درصد است. این در حالی است که در بخش‌های مختلف میزان سود تولیدی‌ها به‌مراتب بیشتر از بخش طلا است. حالا فرض کنید ۹ درصد ارزش افزوده هم از این مقدار کاسته شود. دیگر درآمدی برای تولیدکننده باقی نمی‌ماند که بخواهد با آن به فعالیتش در بازار ادامه دهد. در این صورت طبیعتا شاهد بیکار شدن تعداد بسیار زیادی از شاغلان در این بخش خواهیم بود. این سلسله اتفاقات هیچ نتیجه‌ای جز حاکم شدن فضای رکود در اقتصاد کشور نخواهد داشت.

در صورتی که رکود گریبانگیر اقتصاد کشور شود، دیگر ارزش افزوده در درآمدی وجود نخواهد داشت که دولت بتواند از طریق مالیات آن، هزینه‌های جاری خود را تأمین کند. از طرفی هم نه‌تنها نتوانسته درآمد حاصل از مالیات را کسب کند، بلکه شرایطی را بوجود آورده که باید بیمه بیکاری فعالانی که کار خود را در پی سیاست‌های غلطش از دست داده‌اند، پرداخت کند!

● با این حال اوصاف چشم‌انداز افزایش مالیات ارزش افزوده وجود دارد؛ نظر شما در این باره چیست؟

بگذارید جور دیگری پاسخ دهم؛ در حوزه‌هایی مانند پتروشیمی گفته می‌شود دولت باید ۸۰۰ میلیون تومان هزینه کند تا یک موقعیت شغلی ایجاد شود. در بخش‌هایی هم که زیر نظر و طبق قوانین وزارت کار فعالیت می‌کنند این مبلغ به ۱۰۰ میلیون تومان می‌رسد. حالا در بخش طلا و جواهر که بخش خصوصی می‌خواهد هزینه‌های ایجاد موقعیت شغلی را متقبل شود و به اقتصاد کشور کمک کند، می‌بینیم که

● پس نقدتان به دولت برای اخذ مالیات ارزش افزوده از فعالان بازار طلا چیست؟

باید توجه داشت که وقتی صحبت از مالیات ارزش افزوده می‌شود، باید از صنفی این مالیات اخذ شود که تولیدات‌شان برای جامعه ارزش افزوده داشته باشد. با این وجود در بسیاری از موارد دولت‌ها معافیت‌هایی را برای برخی از بخش‌های تولیدی اقتصاد در نظر می‌گیرند تا باعث افزایش اشتغالزایی در جامعه شوند. وقتی چنین اتفاقی رخ می‌دهد در وهله اول اشتغالزایی ایجاد می‌شود، تولید هم افزایش پیدا می‌کند و در نهایت میزان صادرات کشور نیز به‌طرز فزاینده‌ای بیشتر می‌شود. این چرخه باعث آرزواری برای اقتصاد کشورمان خواهد شد.

● در صنف طلا و جواهر چطور؟
همان‌طور که پیش‌تر نیز گفته شد من موافق اخذ مالیات از بخش‌های مختلف اقتصادی هستیم اما نباید فراموش کرد که اسم مالیات ارزش افزوده بر پیشانی‌اش مهر شده و مفهومش مشخص است. این مالیات باید پس از بررسی و مطالعات کارشناسانه دقیق از بخش‌هایی گرفته شود که ارزش افزوده‌ای در جامعه تولید می‌کنند.

● سازمان امور مالیاتی کشور معتقد است با کارشناسی بخش‌های مختلف را موظف به پرداخت کرده، چرا فعالان حوزه طلا و جواهر به اخذ مالیات ارزش افزوده توسط دولت اعتراض دارند؟

این‌طور به نظر نمی‌رسد. می‌دانیم که در همان روزهای نخست وضع مالیات ارزش افزوده تمامی بخش‌های تولیدی را موظف به پرداخت ۳ درصد مالیات کردند، سپس ۶ درصد، بعدا ۸ درصد و حالا هم ۹ درصد مالیات ارزش افزوده گرفته می‌شود. امروز هم که می‌بینیم صحبت از افزایش این میزان است. باید توجه داشت در حوزه طلا ۹۹ درصد نرخ، نرخ پایه‌ای است که برای طلا مشخص می‌شود؛

روش محاسبه مالیات ارزش افزوده طلا

است که دوباره وارد چرخه و تبدیل به محصول ساخته شده، می‌شود؛ بنابراین مالیات ارزش افزوده باید از اجرت ساخت محاسبه و اخذ شود. مثال بالا را در نظر می‌گیریم که به هر گرم طلا با مبالغ ذکر شده ۱۲۵۰۰ تومان مالیات ارزش افزوده تعلق می‌گیرد، در حالی که اگر اجرت جنس ملاک قرار گیرد، برای هر گرم ۱۳۵۰ تومان می‌شود.

خرده‌فروشی) اضافه و در نهایت مبلغ هر گرم طلای ساخته شده با اجرت و سود مغازه‌دار ۱۲۹۰۰۰ تومان خواهد بود. براساس اعلام سازمان امور مالیاتی باید به این مبلغ ۹ درصد هم ارزش افزوده اضافه و از مشتری اخذ و به این سازمان پرداخت شود؛ یعنی برای هر گرم طلا حدود ۱۲۵۰۰ تومان هم به مبلغ فروش اضافه شود. ضمن اینکه باید در نظر گرفت طلا کالایی

قانون مالیات ارزش افزوده از نیمه دوم سال ۸۹ به صنف طلا و جواهر ابلاغ شده و این مالیات از اجرت ساخت محاسبه و اخذ می‌شود؛ برای مثال اگر نرخ یک گرم طلای خام را ۱۱۵۰۰۰ تومان و اجرت متوسط برای هر گرم کار ساخته شده را ۱۵۰۰۰ تومان در نظر بگیریم، مبلغ طلا و اجرت برای هر گرم ۱۳۰۰۰۰ تومان و به این مبلغ ۷ درصد سود فروشنده نهایی (مغازه

باجه خبر

تخصیص ۷۶ درصد تسهیلات اگزیم‌بانک ایران به سرمایه در گردش واحدهای تولیدی

معاون اعتبارات بانک توسعه صادرات ایران اعلام کرد: از ۸۲ هزار و ۳۵۵ میلیارد ریال تسهیلات پرداختی به مشتریان در سال جاری بالغ بر ۶۳ هزار و ۳۸۵ میلیارد ریال معادل ۷۶ درصد به تسهیلات سرمایه در گردش تخصیص یافته است. به گزارش روابط عمومی بانک توسعه صادرات ایران، رضا ساعدی‌فر در آستانه چهل‌و‌دومین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، براساس گزارش ۹ ماهه از عملکرد این بانک در حوزه اعتبارات، گفت: این بانک باتوجه به تحریم‌های ظالمانه بین‌المللی علیه کشورمان با هدف کمک به تاب‌آوری تولید صادرات‌محور در برابر چالش‌های ناشی از محدودیت‌های به‌وجود آمده، تأمین مالی تولید در قالب اعطای سرمایه در گردش را در دستور کار قرار داده است.

وی اعلام کرد: حجم قراردادهای فعال از محل سپرده‌گذاری ریالی منابع صندوق توسعه ملی ۲۳ هزار و ۱۰۰ میلیارد ریال است که صرفا ۶۰۰ میلیارد ریال از آن مربوط به طرح‌های دانش‌بنیان و مابقی برای سرمایه در گردش به مشتریان

تخصیص یافته است.

معاون اعتبارات بانک توسعه صادرات ایران با بیان اینکه قراردادهای ارزی فعال از محل منابع صندوق توسعه ملی در این بانک شامل قراردادهای ارزی و سپرده‌گذاری ارزی فعال است، اظهار کرد: قرارداد عملیات ارزی سال ۱۳۹۹ به مبلغ ۲۰۰ میلیون دلار برای اعطای تسهیلات به طرح‌ها بوده و مبلغ ۸۰۰ میلیون دلار از محل قراردادهای سپرده‌گذاری ارزی فعال به‌منظور توسعه میدانی مشترک نفتی تخصیص یافته که به شرکت نفت و گاز صبا ارونند اعطا شده است.

جشنواره «رفاه ملی» بانک ملی ایران

همزمان با آغاز دهه مبارک فجر، جشنواره «رفاه ملی» از امروز، ۱۲ بهمن در سراسر کشور آغاز شد و تا پایان ۱۲ فروردین سال آینده نیز ادامه خواهد داشت. به گزارش روابط عمومی بانک ملی ایران، در راستای تقدیر از اعتماد مشتریان بانک ملی ایران و ایجاد مزیت برای آنها و در پی تفاهم بین این بانک و فروشنده زنجیره‌ای رفاه از ۱۲ بهمن جشنواره رفاه ملی برگزار می‌شود. تمامی دارندگان کارت‌های این بانک که هنگام خرید از

فروشگاه‌های زنجیره‌ای رفاه کشور، از کارت‌های صادر شده توسط بانک ملی ایران روی کارت‌خوان همین بانک استفاده کنند، در این جشنواره شرکت داده خواهند شد.

دارندگان همه کارت‌های بانکی شامل کارت نقدی، کارت هدیه و بن کارت که توسط بانک ملی ایران صادر شده باشد، می‌توانند شانس خود را برای برنده شدن در این جشنواره امتحان کنند.

رونمایی از پروژه ملی بیمه آرمان

از پروژه ملی بیمه آرمان با عنوان دستگاه مکانیزه صدور بیمه‌نامه‌های مسافرتی برای اتباع خارجی (INEX) رونمایی شد. به گزارش روابط عمومی بیمه آرمان، کامبیز پیکارچو، مدیرعامل شرکت بیمه آرمان اظهار کرد: بیمه آرمان با تحقیق و مطالعه فراوان و بکارگیری نیروهای مجرب و متخصص توانست دستگاهی با قابلیت دریافت و شناسایی ارز و چاپ بیمه‌نامه طراحی کرده و پروژه ملی تحت عنوان صدور مکانیزه بیمه‌نامه مسافرتی اتباع خارجی متقاضی ورود به کشور با نام تجاری INEX را ارائه کند.

حمیدرضا امیرحسرخانی، عضو هیات مدیره و معاون اجرایی شرکت نیز بیان کرد: بنا به تصمیمات سندیکای بیمه‌گران و بیمه مرکزی، هر کدام از مرزها به‌صورت پایلوت به شرکت‌های بیمه واگذار و بیمه آرمان صرفا به‌عنوان مجری پروژه INEX با سایر شرکت‌ها همکاری خواهد کرد و عملیات بیمه‌گری توسط شرکت‌های منتخب بیمه مرکزی اجرا خواهد شد. وی افزود: در حال حاضر ۴۰ دستگاه در ۵ مرز جلفا، بيله‌سوار، آستانار، نورود، فرودگاه امام خمینی (ره) در کشور اجرایی و به‌صورت پایلوت نصب شده که بعد از گذراندن بحران کرونا و باز شدن مرزها این دستگاه‌ها به صورت عملیاتی وارد فاز اجرایی خواهند شد و بیمه‌نامه اتباع به‌صورت مکانیزه صادر خواهد شد.

مبلغ سرمایه‌گذاری این پروژه جمعا ۴۰ میلیارد تومان بوده که باعث ارزآوری و سهاماندهی بیمه اتباع و ارتقای صنعت بیمه خواهد شد.

مدیرعامل بیمه آرمان افزود: بیمه آرمان حضور خود را در بازار سرمایه قوی‌تر و پرنفوذتر کرده و در تلاش است با کنترل پرتفوی به کانال سوددهی مستمر و پایدار برسد.